

א) [מוקדם] פ"ב, ב) לעיל ט"ז, ג) לקמן לא. ט) [מקום] פ"ב, ז) לקמן ג.

תורה אור השלם
1. העבר י על פניו ויקרא י' אל רוחם ויצא ארץ אפים ורב חסד ורחמים שמה לר' ו

הגהות הב"ח
א) ג' דרך נפילה ושמואל ופנ:

גליון הש"ס
תוס' ר"ה לשמואל וכו' ונחשב בקרקע מורה שמואל. ע"ז לעיל דף טז ע"כ מוקדם ד"ה ושקוף:

מוסף רש"י

אך אפים לצדיקים ולרשעים. אפים משמע פנים. בין שמוקות בין ועמות. אפים שמוקות מחריץ ומחריץ לצדיקים לעמד נגד. ואפים ועמות מחריץ לרשעים ומחריץ פורענות לעו"ש. ע"ז ר"ה אחד החופר בור שיה ומערה. אחד החופר בור ואחד המופר שיה ומערה חייב נפילת שור ומחריץ (מה). וכן דברי המשאם נכל מקום. דהיינו דשע"ל ליה מה צרישא וזאתו השע נכבד להשיעטע שהיא שיה לו הוא שונה אחרי (סוכה ב.). מה בור שיש ע"כ כדי להמית. והיינו עשרה טפחים. דקמס בור אינו פחות מעשרה טפחים (שם). ולקמן צ"א. אף כל שיש בו כדי להמית, ומאן יהוה עשרה טפחים (סוכה ב.).

אך 99. משמע מאריך רוגו וממחין מליפרע. אך אפים משמע שני רגליים אחת של טובה ואחת של רעה: לצדיקים. משלם שכר טוב לאלתר: ולרשעים. מלפרע מהן לאלתר: לא יסקל. לפנות אכזבים: מרשע שאינה שלך. שמה אחת עמיד למוכרה: לרשום שלך. רשום הרבים כל ימיו הוא שלו: נגנו עליו. לא היה מכיר טעמו של דבר: מתנ"י חריצין ונעילין. בור עגול הוא. שיה ארוכה וקצרה. מערה מרובעת ומכוסה בקריו אלא שיש לה פה. חריצין רחבין ומרובעין כמערה ואינן מקורין אלא כל פיו פתוח: נעילין. קרין מלמטה ורחבין מלמעלה: קמס בור עשירה טפחים: מה בור שיש בו כדי להמית. דהיינו טפחים: גמ' להכלו. משום דעבד ליה הכל לבור ולא משום חבטו: קרקע עולם. ואינו שלו: שמואל אמר להכלו. חייבה תורה דקאמרינן וטע"ג דהכלל ממילא אחי ליה וכו"ש לחבטו דלחיה עבד ליה חבטה: ואם פלמס. דוקא לחבטו ולא להכלו דהא ממילא הוא ואיזו לא עבדיה: הסורה העידה על הכור. דכתיב בור (ס) קמס: ואפילו מלא ספוגין של מרס. דליכא חבטה: מאי בינייהו. מכדי היכא דמת בו בין לרוב בין לשמואל חייב ואפילו נבקעת כריסו או נשברה מפרקמו מחייב נמי רב דליכא למימר הכל נמי קטלמיה ואפי"נ נשברה רגלו וכיחש איכא למימר מחמת הכל הכור מלה וכיחש מה לי אי טעמא דחייבא משום חבטה מה לי משום הכל: דעבד גובה. תל גובה עשרה צה"ר ועלה שם שור ונפל דהכל ליכא הכלל אלא חבט: דרך נפילה. צעומק משמע ועל פניו: פני. חריצין ונעילין צרישא: והדר מפרש. מהיכא נפקי: דקטין וכרישא. קרן ועגול: אכל חריצין. דרחבין ולא מטללי אימא לא: לאו משום דליס ביה חבט. וטע"ג דליס ביה הכל וקטילא לתרייהו: לא משום דליס ביה הכל. וכ"ש דחבטה לית ליה: לנוקין. מלה מחמת הכל וכיחש: ארישא. יאור: דדלא. משקה שדות והיא עמוקה אמה ולפיכך היא נקראת אמת המים דעמוקה אמה ורחבה אמה: טרישא רב נחמן. משום רישוקי אכזבים דהיא אחת מי"ח טריפות דתנן (חולין דף מב.) נפלה מן ההג ועט"פ דלא חזינן ביה מכה אלא שאין יכול לעמוד ואמרינן התם (דף נא): אם שהתה מעת לעת ושחטה כשירה ואם עמדה והלכה אינה זריכה מעת לעת ושור זה לא עמד: קבא דקמחא. להולאותיו עד שיבא לפני חכמים לשאלו ויורוהו אם שהתה מעת לעת ושחטה כשירה: לא אפסיד. שהיה ממחין: לא

אך אפים לצדיקים ולרשעים. צעומק פסין (ע"ז ר"ה טז. וס) משמע לרשעים להאכזרם מן העו"ש ונחלק (סנהדרין דף קיא.) משמע לטובה ו"ל כשאין סופו לעשות תשובה הוא לרעה אבל נסופו לעשות תשובה הוא לטובה: איכא בינייהו דעבד גובה. ה"ג הוה מני למימר דנפל דרך אחוריו דלרוב לא מיחייב אלא דרך פניו דליכא הכל אי נמי צבור שרצה יומר על עומקה דליכא הכל דקאמרינן (לקמן נא): ומדא נקט: לשמואל אגובה נמי מחייב. ע"כ דנחלק בגובה ונחבט בקרקע דלי נחבט בגובה מודה רב דחייב כמו בחבטו וסביבו ומשאו דלמך (לעיל דף ג.) אי דלפקריה בין לרוב בין לשמואל היינו צור והיינו משום דחבטה דידיה הוא וקשה דנחלק בגובה ונחבט בקרקע מודה שמואל דפטור דקרקע עולם חזיקה כדמוכח לעומד (דף נג.) אמר שמואל היכי דמי לאחוריו דפטור כגון שנתקל בצבור ונפל אחוריו הכור ו"ל כגון דעבד גובה ה' טפחים וסביב הגובה חפר צעומק ה' טפחים ונתקל בגובה ונחבט צעומק בור א"כ דוקא התם גבי נפל מקול הכרייה פטר שמואל שקול הכרייה גרס לו ליפול ונחבטה נמי לא גרס לו מעשיו שנחבט בקרקע שחוק לבור ואין להקשות דליחייב בעל הכור המצי עשה מצי התקלה וכל נמי ליחייב דהא מוקי לה כרבי נתן דכי ליכא לאישלומי מהאי משתלם מהאי ו"ל דקסבר שמואל שאין לחייב בעל הכור לעולם אפי"נ לרבי נתן אלא כשעשה כל התקלה או ימחייב בעל הכור כשנחבט ואפי"נ נחבט בקרקע עולם או כשעשה ההיזק אע"ג שלא עשה התקלה אלא בחצי בקרקע לא ימחייב בור כשנחבט בקרקע עולם ולפי זה אחי שפיר הא דמשמע לקמן (ס) נתקל בצבור ונפל לבור דמחייב בעל האבן אע"ג דהאי בור לאו איזו כרייה: תנ"י והדר מפרש. פי' תני והדר מפרש מהיכא נפקא לן: אם שהתה מעת לעת ושחטה כשירה. אלו טריפות

י אך אפים ולא כתיב אך אף אך אפים לצדיקים ולרשעים: ת"ר אלא יסקל אדם מרשותו לרה"ר (6) מעשה באדם אחד שהיה מסקל מרשותו לרה"ר ומצאו חסיד אחד אמר לו ריקה מפני מה אתה מסקל מרשותו שאינה שלך לרשותו שלך לגלג עליו לימים נצרך למכור שדהו והיה מהלך באותו רה"ר ונכשל באותן אבנים אמר יפה אמר לי אותו חסיד מפני מה אתה מסקל מרשותו שאינה שלך לרשותו שלך: מתנ"י (3) החופר בור ברה"ר ונפל לתוכו שור או חמור חייב יאחד החופר בור שיה ומערה חריצין ונעילין חייב א"כ למה נאמר בור (4) מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים ה"יו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב: גמ' (7) אמר רב בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו אלמא קסבר חבטה קרקע עולם הוא דמוקא ליה ושמואל אמר ילהבלו וכ"ש לחבטו וא"ת לחבטו אמרה תורה ולא להבלו התורה העידה על הכור ואפילו מלא ספוגין של צמר מאי בינייהו איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר לרב אגובה לא מחייב לשמואל יאגובה נמי מחייב מ"ט דרב דאמר קרא ונפל עד שיפול דרך נפילה (8) ולשמואל ונפל כל דהו משמע תנן א"כ למה נאמר בור מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים אף בשלמא לשמואל אף כל לאתווי גובה אלא לרב אף כל לאתווי מאי לאתווי חריצין ונעילין חריצין ונעילין כהדיא קתני להו תני והדר מפרש והני כוליה דקתני למה לי צריכא דאי תנא בור הוה אמינא בור עשרה הוא דאית ביה הכלא משום דקטין וכריכא אבל שיה דאריך אימא בעשרה לית ביה הכלא ואי תנא שיה הוה אמינא שיה עשרה הוא דאית ביה הכלא משום דקטין אבל מערה דמרבועא אימא בעשרה לית בה הכלא ואי תני מערה הוה אמינא מערה בעשרה הוא דאית ביה הכלא משום דמטללא אבל חריצין דלא מטללי אימא בעשרה לית בהו הכלא ואי תנא חריצין הוה אמינא מפי מתתאי אבל נעילין דרויחי מלעיל טפי מתתאי אימא בעשרה לית בהו הכלא קמ"ל: תנן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ואם הוזק בו חייב נפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מ"ט לאו משום דלית ביה חבטה לא משום דלית ביה הכלא אי הכי אם הוזק בו חייב הא לית ביה הכלא אמרי אין הכלא למיתה ויש הכלא לנוקין ההוא תורה דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טריפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיה רבא לרב נחמן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה

ההוא תורה דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה טריפיה רב נחמן אמר רב נחמן אי שקיל מריה דהאי תורה קבא דקמחא ואול תנא בי מדרשא אם שהתה מעת לעת כשירה לא אפסדיה לתורה דשוה כמה קבי אלמא קסבר ר"ג יש חבטה בפחות מעשרה איתיה רבא לרב נחמן היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור מאי טעמא לאו משום דלית ביה חבטה

לא

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

נא.

עין משפט
גר מצוה

נא א מיי פטוי מהל
פיהרין היל א סג
עין קב
גב ב מיי מירא מהל
רזח הלכה ב סג
עשין פט טושיע חיימ סי
מכ סעיף ד:
גב ג טושיע חיימ סי
סעיף א ועי כתי
פ"ט מהלכות משטה
הלכה ח:
גד ה מיי פ"ט מהל מוק
ממון הלכה ז סג
עשין פט טושיע חיימ סי
מי סעיף ה:
גה ו מיי פ"ט מהלכות
מעלה היל ב טושיע
גו ז מיי פ"ט מהלכות
מוק ממון הלכה ח:
גז ח מיי פ"ט טושיע חיימ
עשין פט טושיע חיימ
סי מי סעיף ד:

מוסף רש"י

בית הסקילה היה גבוה
שתי קומות. ומפילו
משם אלץ (סנהדרין חח.).
רקומה שלו. כהה מפילו
מעמד ולא מיוצג (שם).
מיתה יפה. שימות מהר
(שם). אין שליה לדבר
עבירה. אין שלח שחוב
שלח לדבר עבירה שחייב
שולמו. אלא הרי הוא
כעשה מאלץ (סנהדרין
פב.). דאמר לקלקל
רה"י (דקמ"ג). האחרון
חייב. כי מן זה השור בין
החוק, ועממא מפגש לקמן
מקלוי (יערד י). אחר
אחרון למיתה. אם ממ
השור לא יסלם הראשון
כלום, דעי טפחים אין כהה
כדי להמית (שם). אחר
שניהן לנזקין. דלס החוק
השור ולא ממ יסלמו בין
שניהם (שם). אם על
פתיחה חייב. שפירו
אמר וקסו וזא אחר
וגילטו (לעיל שם). ולא
שור בור. ולא כי יכרה
שור בור (לעיל ים חח.).
שור פסולי המוקדשין.
שפדה. דקרינא ביה שור
רעבו אחר שפדלו (דקמ"ג).
במי שהמת שלו.
שיכול למכור הנכס, לא
זה שחף על פי שפדה
עטון קבועה. דלמתינ בני
פסולי המוקדשין אנפדו
נמס' כדורות כדקן שני
(טו). מוכח ולא ביה כשר
ולא חלב ואלתו ולא ללכך.
מכאן שאין סודין אל
הקדשם להלכין ללכס
(דקמ"ג).

אמרי אין הבל למיתה ב'. והמקשה היה סובר ללענין חבט
שיך שפיר אין חבט למיתה אצל יש חבט לנזקין אצל
לענין הבל היה סובר דאי יש הבל למיתה יש הבל לנזקין ואי אין
הבל למיתה לנזקין נמי אין הבל: **נעביר** פחותה מעשרה.
והשאלה מדמה טריפות דלדס
לטריות דנהמה וכן זאלו טריפות
(חולין דף מג. ושם) ומייתי ראייה
מאיוז וקשה לר"ם דמחלק ביניהם (שם):
בור של שני שותפין היכי משכחת
זה. ולא צעי למימר שהפקירו
רשותן וזכרון דפטור לכולי עלמא
כדפרישית בהמניח (לעיל דף כח: ושם)
ולא צעי למימר כגון שחפר זה עשרה
וזה עשרים דלמך לקמן דכולס חייבין
דלכור עשרה דמתנתין קאי:

האחרון חייב. דוקא הוא
בשכיל שחידש מיתה
שלא היה ממחילה אצל ראשון מ'
זה ט' כולס חייבין נזקין כמו זה
י' זה עשרים:
בור י' ובא אחר והשלימו לעשרים.
וכוהו לרין ל"א למאי דפריך
עלה מסייד וכייד ומשני הא רבי
והא רבנן:
שלא

מגואי לא הוי עשרה א"ל כגון דחק מגואי אי הכי כי לא הוי נמי מאבראי
עשרה משכחת לה דהוי מגואי עשרה כגון דחק בה טפי אלא היינו מעמא
דר"ג סבר ימכרימא דתורא לארעא כמה הוי ארכעה אריתא דדלאי כמה
הוי שיתא הא עשרה יאישתכה דכי קא מחבט מעשרה הוא דקא מחבט
אלא מתני' דקתני מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים אף כל שיש בו
כדי להמית י' טפחים בשיתא נמי סגיא אמרי מתני' דאיגנדר לכור:
מתני' הבור של שני שותפין עבר עליו הראשון ולא כסהו והשני ולא
כסהו השני חייב: **גמ'** אמרי בור של שני שותפין היכי משכחת לה
הניחא אי סבירא לן כר"ע דאמר בור ברשותו חייב משכחת לה בחצר של
שניהם ובור של שניהם והפקירו רשותן ולא הפקירו בורן אלא אי סבירא
לן בור ברשותו פטור היכי משכחת לה דחייב עליה ברה"ר וברה"ר בור של
שני שותפין היכי משכחת לה אי דשוו שליה תרווייהו ואמרי ליה זיל כרי
לן ואזל כרה להו * * * אין שליה לדבר עבירה ואי דכרה האי חמשה והאי
חמשה נסתלקו להו מעשה ראשון הניחא לרבי ולנזקין משכחת לה אלא
לרבי ולמיתה ולרבנן בין למיתה בין לנזקין היכי משכחת לה אמר רבי
יוחנן כגון שעקרו שניהן חוליא בבת אחת והשלימו לעשרה מאי רבי
ומאי רבנן דתניא אחד החופר בור תשעה ובא אחר והשלימה לעשרה
האחרון חייב רבי אומר אחר אחרון למיתה ואחר שניהם לנזקין מאי
מעמא דרבנן דאמר קרא כי יפתח וכי יכרה אם על פתיחה חייב על כרייה
לא כל שכן אלא להביא אחר אחר כורה שסילק מעשה ראשון ורבי
אמר לך הנהו מיצרך צריכי כדאמרין ורבנן נמי מיצרך צריכי אלא
היינו מעמא דרבנן אמר קרא כי יכרה איש בור אחד ולא שנים ורבי
הוא מיבעי ליה * * * כי יכרה איש בור ולא שור בור ורבנן תרי איש
בור כתיבי ורבי * * * איירי דכתב האי כתב האי וממאי דלחויבי בתרא
דלמא לחויבי קמא לא סלקא דעתך דאמר קרא והמת יהיה לו ההוא
דקא עביד מיתה והאי והמת יהיה לו מבעי ליה לכדרבא דאמר רבא ישור
פסולי המוקדשין שנפל לבור פטור שנאמר והמת יהיה לו במי שהמת
שלו אמרי ולא ממילא שמעת מינה דבההוא דעבד מיתה עסקינן: ת"ר
אחד החופר בור עשרה ובא אחר והשלימה לכ' ובא אחר והשלימה לשלשים
כולן חייבין ורמינהו אחד החופר בור עשרה ובא אחר וסייד וכייד האחרון חייב
לימא

לא משום דליס ביה הכלא. אצל חבטה אית ביה ופ"ה פטור
כרז: ולטעמין נעביר י'. דהא נעשרה מיהא מודית ליש חבטה:
מיסה יפה. שימות מהר: **דמנוול**. שנעשה אכזרי: **ממנו ולא**
לסוכו. בית גבוה מרה"ר שראוי לישול ממנו לרה"ר חייב נעמקה
ולא בית עמוק מרה"ר שהוספל נוסל
על גגו: **גבוה ממנו** י' **טפחים ונופל**
מסוכה לסוכו. כלומר שהוספל נוסל
מתוך רה"ר לתוכו על גגו: **פטור**.
מן המעקה: **ונפל מסוכה לסוכה**.
כלומר שהוספל נוסל מגגו לרה"ר:
חייב. נעמקה: **למה** ל'. בית
גבוה י' דמשמע הא בליזי מהכי
פטור ממעקה: **לאו ביה סוף**.
ומורה לא חייבה נעמקה אלא בית
ולע"ג דיש חבטה: **אי סבי**. דטעמא
משום דאינו קרוי בית הוא אמאי
קמי עמוקה ממנו י' טפחים חייב
כי הוי נמי עשרה לצד רה"ר: **דל**
חקרה ומעויבה לא הוי גואי י'. ולא
חזי לדירה ולא הוי בית: **משכחם**
נה. דהוי בית: **דחק ליה מגואי**.
עבד דהוי מגואי י' טפחים והוי בית
וחייב: **אלא**. טעמא דלאי משום
דאין חבטה פחות מעשרה הוא ולרז
נחמן לא תקשי דקסבר ר"ג כו':
דאיגנדר. שוכה היה ומגלגל ונפל:
מתני' השני חייב. והראשון
פטור. ובגמרא (ע"ז) מוקי לה כשהניחו
לראשון לשני משממא ודולה כשהלך
לו: **גמ'** אין שליה לדבר עבירה.
להמתינן שולמו אלא שלח מיחייב
וכברא הוא דלמתינן ליה דברי הרב
דזכרי התלמיד דברי מי שזמתינן:
הניחא לרבי. דלמך לקמן אחר שניהן
לנזקין: **ובנזקין משכחם לה**.
דמרווייהו מיחייבי: **אלא לרבי ולמיתה**.
דנמיתה מודה לאחרון חייב ולא
לראשון היכי משכחת לה: **שעקרו**
שניהם. שחפר האחד תשעה ובא
שניו וסמיכו ועקרו בבת אחת חוליא
מקרקעיתו: **והשלימו** (לנזקין) דמרווייהו
כי הדדי משו ליה בור וזין לרבי
וזין לרבנן חייבין נמיתה וכ"ש
בנזקין: **מילך לרבי**. כדלמך
לעיל בפירקין (דף ג.): **אחד ולא כ'.**
מעמיה קרא לראשון כדמפרש לקמיה
וכי מעמיה לנזקין מעמיה דאי ממתיה
לא אלטרך קרא דהא לא עבד שיעור
מיתה: **שור פסולי המוקדשין**. כגון
כזור בעל מוס שהוא של כהן (ו) דקרינן
ביה שור רעבו (ו) או שור קרנן שנפל
בו מוס ונפדה דקרינא ביה שור
רעבו ופ"ה לענין כזור פטור דמתינ
והמת יהיה לו מי שראוי לו להאכיל
נכילתו לכלבים יא זה כו' דהכי
אמרין בכבורות (דף טו.) גבי פסולי
המוקדשין שנפדו תוצתו ולא גזיה כשר
ולא חלב ואלתו (ו) ולא ללכך אצל
שור שנגחו חייב כדמפרש לקמיה
בפירקין (ו). ולהכי נקט פסולי המוקדשין
דאילו קדשים תמיס מאי אריא בור אפי'
סייד וכייד. שמתחילה רחב היה ולא

6) סנהדרין מה.
7) וסנהדרין מה. נב.
8) פסחים עה. חבנות לו.
9) גי' ה"ף והבבבב
הראשון חייב (ד) לעיל ג.
10) וקדושין מז: וי"ז.
11) לעיל י. 1) לעיל מט: ג.
12) לעיל מה. 13) ונכמות
14) גי' ע"ז. 15) לקמן ג: ד.
16) וקדושין מז: 17) מ"א
18) גי' ט. 19) שמות כא.
20) ודברים יב. 21) ט. 22)
23) דף ג: ג. 24) ע"ין
25) וקדושין מז: 26) ד"ה
כגון ומוספות ונחמ קט.
ד"ה דלמא ומוספות נטיין
ט. מ"ה וניקד ומוספות
חולין ד"ה ד"ה ופטר
ומוספות כבורות לו: ד"ה
ד"ה.

תורה אור השלם
1. לא תקם ולא תטר
את בני עמך ואהבת
לרעך כמוך אני י'
ויקרא י' י'
2. כי תבנה בית חדש
וצשית מעקה לגגך ולא
תשים דמים בביקרך כי
יפל הגבל ממנו:
דברים כב ח
3. וכי יפתח איש בור או
בית יכרה איש בר ולא
יכסנו ונפל שקמו שור או
חמור:
4. בעל הבור ישלם סוף
דמי לבעליו והמת חזקה
שמות כא לד
הגהות הב"ח
א) גמ' ל' הכי ואם החק
בו לר"ז: (ב) שם ממנו ולא
לתוכו היל וכו' ונופל
מסוכה וכו' ונופל ממנו:
ג) רש"י ד"ה שור פסולי
וכו' וכו' ונופל ביה
שור רעבו חל"ת מ"ז
ע"ין רש"י לעיל דף ק' נג
קמ"ג:

גליון הש"ס

גמרא אין שליה לדבר
עבירה. עין ממיל פ"ט
מהלכות רזח הלכה ב
ובטורי אף מגיה דף י'
ד"ה וכו' זו חוטא: שם כי
יכרה איש בור ולא שור
בור. לעיל דף יט ע"ב:
תוס' ד"ה בור י' וכו'
וה"ה ל"א ע"ין לעיל דף י'
ע"ב מוס' ד"ה מאי
קעביר:

שור שנגחו נמי פטור דמתינן שור רעבו ולא שור הקדש: **לאו ממילא** כו'. כלומר תרמי שמעת מיניה:
עשה זו לזכרון כחלום בטיח הסיד שטח זו:
לימא

(6) ונחל"ש למא חלג
מדי"הו, (7) עין כפר
מ"ח, (8) צ"ה לט: נדרים
מח: ג"כ מ: (9) [שמות
לח], (10) [שם] (1) [קידושין
כ"ג, (2) [ד"ה רבינא],
(3) [ד"ה דרמא].

הגהות הב"ח
(6) תוב"ד"ה זה וכו'
וה"ה דה"מ למיפדך
לכ"ס:

מוסף רש"י
השוחטין שנדרו הנאה
זה מזה אסורין ליכנס
לחצר. בחצר של שנין
דכל חד אסור בדריסת
הרגל של חברו, וקא סבר
אין ברירה, דאימור האי
לחלק חברו עיל והאי
לחלק חברו עיל (נדרים
מה): שכל זמן של חלקו
את החצר נכנס כל אחד
לחלק חברו וקא ליה בלא
יאל דבר, שהרי הנה
מחברו שעמד בחצרו
(רשב"ם ב"ב נ"ו).

לימא סא. דקמני חייבין רבי היא דלמך לעיל [ע"ה] גבי חופר צור תשעה
הואיל ועבד צו שיעור מוקין דהו שומץ צוקין והכא דעבדי
קמאי שיעור מיתה הו כולס שומפין בשלומי מיתה: והא.
דקמני אחרון חייב ורשון פטור: רבנן. דדייקי [ע"ה] אש"ה אחד ולא

שנים: אפילו רבנן מודו. דכי כמיב
מיעוטא אחופר צור ט' כתיב לתיכא
לחיובה מן והמת יהיה לו) דהא
מסקנא דמילתא מן והמת יהיה לו
נפקא לן דההוא דעבד שיעור מיתה
מחייב ומיהו כולה מילתא לא מנינו
למילף מינה דעיקר קרא לכרבה
אחא: שלא היה זה הכל למיטה.
שהיתה רחבה הרבה משה"ס פטור אף
צוקין כדלמרינן איש אחד ולא שנים:
דהוה ליה כחופר צור ט' וכל אחר
והשלמה לעשרה: הא והא רבי.
דאלו רבנן כי היכי דפטרי חופר
ט' מנוקין פטרי נמי הכא לקמאי:
כגון שלא היה זה הכל לא למיטה
ולא לנוקין. הלכך ראשון פטור אף
צוקין ואלתיבא דרב דלמך [נ:] להבטלו
ולא לחננו ואלתיבא דרבי אנטרין
לשנויי שלא היה זה הכל אפי' לנוקין
דאלו היה זה הכל לנוקין הו ראשון
שומץ לנוקין ולשמאל דלמך [שם] אף
על הצטטה חייבה מורה מוקי לה
במלא ספוגות צקרקעמוי דאין כאן
חצט: בלא למחולק רבי ורבנן.
לרבנן אחרון חייב צין לנוקין צין
למיתה לרבי אחר אחרון למיתה אחר
שניהן לנוקין: פשיעא. מה לי הוסף
למטה מה לי הוסף למעלה: מהו
דימא. צין לרבי צין לרבנן אחרון
פטור דלאו הצלא דדייה קטליה:
טס טפס. החופר צור ט' ואחר
השלטמו לעשרה וחזר אחרון וסמס
ומילא עפר אותו טפס שהוסף:
טס. סמס בלשון ארמי. [סתמוס]
טמונון פלשחאי (בראשית כו): מאי
דעבד שקליה. ורשון חייב צוקין:
קמה ליה ברשומיה. והוה ליה השתא
צור תשעה דאחרון ומייב מיהא
צוקין: מיא מוסף הצלא: הרחיבה.
אחד חופר צור ט' וכל חצירו והרחיב
פיו: הרי מיעט הצלא. ותבא לו
צרכה: הרי קירב הויקא. שמיטט
מקום מעמד רגליס ושמה לא היה
הולך השור עד מקום פי הצור
שבתחילה: ורשון מאימס מיעטר.
דיטעוון על השני היתה השמירה
דפשיטא לן דהני עבר דקמני מתני'
נשתמש קאמר דאי כדקמני מתני'
שעברו עליו שניהן זה אחר זה אמאי
ראשון פטור הרי גס הוא פשע:
דליו. כסוי הצור לכסותו שהראשון
פתחו ודלה וצא שני ומלאו ומסר לו
ראשון את כסוי הצור: והאי מדידיה
קממלא. ולא הו ליה שני שאל על
חלקו של ראשון שיהא כולו מוטל עליו
לשומרו הלכך אס הויק שניהם חייבין
אבל מסר לו את הדלי נעשה זה
שומר שקיבל עליו לכסותו: לחצר.
של שניהן: לתוך שלו. כל היכא
דעילי יכול לומר זה חלקי
שאני צורר ומתני ליה צריה:
ליקנייה בחוקא. משנתמס צו שהרי
קרקע נקיית בכסף בשטר ובחוקה:
צעי למימר ליה לך חוק וקני כו':
משכוחת

שלא היה בו הפל צמיתה. שהיה רחבו יותר מעמקו:
אי בהבא מיתה. הרבה הוא תימה דהיי דמיעט הצלא מכל מקום
אס לא דהרמיז לא היה נופל: השוחטין שנדרו הנאה
זה מזה אסורים ליכנס בחצר. צנדרים (דף מו:) מפרש צין יש

צו דין חלוקה וצין אין זה דין
חלוקה אסורים ואע"פ שאין יכול
למחות ליכנס כשאין צו דין חלוקה
מ"ע יכול לאסור עליו מדי דהו
אמשכיר בית לחצירו שיכול המשכיר
להקדיש כדלמא נמסכת ערכין
צפ"ה האומר משקלי (דף כה. ושם)
אע"פ שאין יכול למחות ציד השוכר
שלא ליכנס וא"ת ומ"ש מצ"ח דלמי
ושקיל אפי' הקדיש שדכו אלא משום
ד' אבה מוסף דינר שלא יאמר
(שם דף כג:) ו"ל דשאני צ"ח
דגוף הקרקע יולא מתחת יד המקדיש
אלא גבי שוכר לעולם אין גוף
הקרקע יולא מתחת יד המשכיר:
זה נכנס בחוך שלו. השתא משמע
דלריסת הרגל אסור צמודר
הנאה ואפילו ר"ח צן יעקב לא שרי
אלא שותפין משום דבשלו נכנס אבל
בלא שותפים מודה דאסור דקפדי
אדריסת רגל כדמשמע בקוף חזקת
הבנים (ב"ב דף מ: ושם) וקשה
דצ"ק דמגילה (דף מ. ושם) תנן
אין צין המודר הנאה מחצירו למודר
ממנו מאלל אלא דריסת רגל וכלים
שאין עושין צהן אוכל נפש ופרין
בגמרא דריסת הרגל הא לא קפדי
ומאי קפריך הא משמע הכא דקפדי
ומפרש ר"ת דהי פריך התם דע"כ
דלריסת הרגל דלא קפדי כמו צנקה
מיידי דאי צההיא דקפדי כגון
בחצר א"כ אפי' נודר הימנו מאלל
יהא אסור מיון דקפדי א"כ מיולא
צו משכירין ותנא צנדרים צפ"ה אין
צין המודר (דף נג.) וכל דבר
שאין עושה צו אוכל נפש מקום
שמשכירין מיולא צו אסור וכיון דלא
קפדי אמאי אסור והוא הדין דהוה
מזי (6) למימר כלים הא לא קפדי:
כיון

רב אשי ניהוי אנן יאי מההיא גיסא נפל הרי קירב הויקא ואי מאידך
גיסא נפל הרי מיעט הצלא: איתמר בור שעומקה כרחבה רבה ורב יוסף
דאמרי (תרווייהו משמיה דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד
אמר לעולם יש בה הבל עד שיהא רחבה יתר על עומקה וחד אמר ילעולם
אין בה הבל עד שיהא עומקה יתר על רחבה: עבר עליו הראשון ולא
כסהו: וראשון מאימת מיפטר רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו משמיה
דרבה בר בר חנה דאמר משמיה דרבי מני חד אמר משמניהו משתמש
וחד אמר משמיהו לו דליו כתנאי המדלה מים מן הבור ובא חבירו
ואמר לו הנח לי ואני ארלה מים כיון שהניחו משתמש פטור רבי אליעזר
בן יעקב אומר משמיהו לו דליו במאי קמפלגי רבי אליעזר בן יעקב
סבר יש ברירה האי מדידיה קא ממלא והאי מדידיה קא ממלא ורבנן
סברי אין ברירה אמר רבינא ואזרו למעמייהו דתנן השוחטין שנדרו הנאה
זה מזה אסורין ליכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר זה נכנס לתוך שלו זה
נכנס לתוך שלו במאי קמפלגי ר"א בן יעקב סבר יש ברירה האי לדנפשיה
עייל והאי לדנפשיה עייל ורבנן סברי אין ברירה א"ר אלעזר המוכר בור
לחצירו כיון שמסר לו דליו קנה היכי דמי אי בכספא ליקני בכספא אי
בחוקה ליקני בחוקה לעולם בחוקה יובעי למימר ליה לך חוק וקני וכיון שמסר
לו דליו יכמאן דאמי ליה לך חוק וקני דמי: א"ר יהושע בן לוי המוכר בית לחבירו
כיון

לעולם בחוקה. לצד מסירת דליו צעי לחחוקי ציה ומיהו להכי מהני מסירה דאי בחוקה לחודה

(א) למיל מו. (ב) לעיל כח. (ג) לקמן נג. (ד) לקמן דף טו. (ה) לקמן נג. (ו) [סע]. (ז) [שמות כח]. (ח) [ד"ה סה].

הגהות הב"ח

(א) ויש"י ד"ה נפל לפני ור"ה חייב הד"א: (ב) תוס' ד"ה כיון וכו' נכסיו חזירו נמי קנה כל שאילו נכסיו הגר לא קנה נכסיו חזירו נמי לא קנה:

הגהות הגר"א

[א] נמי נכדי שזידיעו. י"ב ג' הרמב"ם שד"ע וכו' ג' הראש' וטור:

שור שנגה את הפרה פרק חמישי בבא קמא נב.

ביון דמסר לו מפתח קנה ה"ד [א] בכספא בו. רש"ם מפרש צפ' חוקת הצמים (ב"ב ד' נג): ושם ד"ה נעל) גבי נעל וגדר כל שהוא נכסיו הגר דנעל היינו שקצב מנעולו נעולו דהו' בנין אצל סגר הדלת נכסיו הגר אין חוקה דאין זה אלא כמבצית ארי מנכסיו חזירו ואע"ג דגבי שפירות הצמים אמר רביש מסכת פסחים (דף ד. וס) (י) דכשמסר לו מפתחות הו' נחוקת השוכר לדקוק וה"ה לקנותו ה"מ מוכר ומשכיר ציט לחזירו אצל נכסיו הגר מאן מסר ליה דליקני וקשה לר"י דהכא משמע בהדיא דמסירת מפתח לא קני אלא הו' כחומר לן חוק וקני ודוקא גבי חזירו הו' דמלוי נכסיו מפתח דמי שפיתח צדו עליו לדקוק כיון שהוא יכול ליכנס צוה הצית לדקוק ומה שפי' דלא קני נעילת דלת אין נראה דנגיעין צפרק הו' (דף עו:) אומר גבי גט דחזילו איהי ומיחוד ומפתח אלמא נעילה לחוד קניא שלא היה יכול לעשות שום מנעול דשנת היה ואע"פ שאסור לקנות בשבת נשכיו מרע שרי שלא חטורפו דעמו כדלמרי' צפרק מי שמת (ב"ב דף קטו: ושם) ונחוקת הצמים (סע דף טו.) נמי מוכר גבי ההוא דמתן אלו דברים שיש להם חוקה ואלו שאין להם חוקה ופריך הגמרא מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומשני אמר רבא כל שאילו נכסיו הגר קנה נכסיו חזירו (י) קנה נכסיו הגר לא קנה נכסיו חזירו והכנס מרגולין לתוך הצית הרי זו חוקה נכסיו הגר נמי קנה והיינו טעמא דקנה דמסתמא כשנתן סם מרגולין נעל דלת כדי לשמור אלמא נעילת דלת סגי ואין לדמות נעילה דלת למבצית ארי דדוקא נתן לרור דסכר מיניה מיא הוא דלמרי' חוקת הצמים (ב"ב דף נג.) דהו' כמבצית ארי אצל נעל שנעל דלת בפני כל אדם ואין מיניא אדם ליכנס מוכחא מילתא שהצית שלו וקני נעילה לחודה והא דלמרי' התם הצונה פלטרוין נכסיו הגר וכן אחר והעמיד להם דלתות קנה אורחא דמילתא נקט שאומו שמעמיד דלתות רגיל לנעלם וה"ה נעל ולא העמיד: בבב"י שידע. כלומר שהקול יא' שהצונה מנגולה דמסתמא שמע ושמואל אמר נשמיעה נעלמא לא מחייב דאין סומך אשמיעה עד שזידיעוהו ורבי יוחנן אמר עד שזידיעוהו וישכור פועלים ויכרות

משכוכים. לקמיה מפרש דבר המושך כל העדר אחריו: ה"ד אי במשיכה. שהיפה צמקל ורמזה לפניו שכן דרך צמה דקה: ליקני במשיכה. למה לי מסירת משכוכים: אי במסירה. קני להו שהיה אלא צמקלא או צמלר של שניהן אלא צמקלא או צמלר של שניהן צמקלא א"ת הדיניה צבצב צמקלא (דף עו:): קרקשתא גרסינן. וזג שמקרקש צה לפני העדר והולך כולו אחריו: עינא דאולא בריש עדרא. יש לנעל העדר עז מריף ודך העינים להקד צראש והעדר הולך אחריהם: עבדי לנגדא סמוא. לעז המושכח מנקה עיניה ונכשלת ונפלת כצורות והעדר אחריה כך כשהמקום נפרע משונוי ישראל ממנה להן פרנסים שאין מהוגיין: מתני' כסהו הראשון. כשהשמש צו: וכל השני. להשתמש צו: ומלא מנגולה. כיון שהחליע ושכר הכסוי: השני חייב. והראשון פטור ובגמרא מפרש עד מתי ראשון פטור. אצל לא כסהו ראשון וכל שני ומלא מנגולה ולא כסהו שניהן חייבין ודקמתי השני חייב הא אוקימנא [א]: שהיטו ראשון לשני משתמש וסמך עליו שישכמו: כסהו כראוי. ועבר עליו השור או חמור ונפל ומת: פטור. ובגמרא פריך הואיל וכראוי הוא היכי נפל: נפל לפניו מקול הכרייה. צור כרייה ונכנס כורה שוכר לתוכו להרכיב או להעמיק ושור הולך על שפת העור ושמע קול הפטיש ונצבת ונפל פניו צבור (א): חייב צעל הצור. ואפילו שור שהוא פקח דלמרי' לקמן (דף נד:) צמתתתא צעל הצור פטור דלצניע עיוני ומחיל הכא חייב שקול הכרייה ציעתמו. ובגמרא (א) פריך ימא כורה גרס ליה. ל"א לפניו מקול הכרייה צעל הצור חייב דלע"ג דליכא למימר כורה גרס ליה וצורה גרמא צעלמא הוא דעבד דקי"ל (ז) המצניע את חזירו פטור מדיני אדם ותרווייהו ליפטרופי אפי"ה צעל הצור חייב כר' נתן כדמפרש בגמ"ס (ז) שמעמי: לאחריי מקול הכרייה פטור. כדמפרש בגמרא (א). ואידי דנקט צרישא מקול הכרייה תנא סיפא לאחריי מקול הכרייה: צכלי שור שייכא שצורה העול והמתרישה. צכלי חמור שייכא קריעה חצילת צבדים ומרדעת שעל צביו: ופטור על הכלים. כדמפרש בגמרא (נג): שור חרש פועל וקטן בו. מפרש בגמ' (נז):

עין משפט
גר מצוה
סו א ב מ"י פ"ב מהל'
מירה הלכה ז סג
עשין פכ טושיע ח"מ סי'
קלו סעף ד:
סו ג מ"י פ"ב מהל' מקי'
ממון הל' ז סג עשין
פח טושיע ח"מ סי' מי
סעף כו:
סו ד מ"י שם הל' ד
טושיע שם סעף
כב:
סו ה מ"י שם הלכה יח
ועי' בהשגות ובמ"מ
טור ש"ע שם סעף לא:
ע"ו מ"י שם הלכה
א סג שם טושיע שם
סעף לא:
ע"א ז מ"י שם הלכה
טו סג שם טושיע
סעף כ:
ע"ב ח מ"י שם טושיע שם
סעף כ:
ע"ג ט מ"י שם הלכה ז
טושיע שם סעף טו:
ע"ד י מ"י שם הלכה ד
ועיין בהשגות ובמ"מ
טושיע שם סעף כב:

ביון דמסר לו מפתח קנה ה"ד אי בכספא ליקני בכספא אי בחוקה ליקני בחוקה לעולם בחוקה ובעי למימר ליה לך חוק וקני וכיון שמסר לו מפתח כמאן דאמר ליה לך חוק וקני דמי אמר ריש ליקני משום ר' ינאי יהמוכר עדר לחזירו כיון שמסר לו משכוכית קנה ה"ד אי במשיכה ליקני במשיכה אי במסירה ליקני במסירה לעולם במשיכה ובעי למימר ליה לך משוך וקני וכיון דמסר לו משכוכית כמאן דאמר ליה לך משוך וקני דמי מאי משכוכית הכא תרגמו קרקשתא ר' יעקב אומר עינא דאולא בריש עדרא כדרדש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כד רגיו רעיא על ענא עביד לנגדא סמוא: מתני' יכסהו הראשון וכל השני ומצאו מגולה ולא כסהו השני חייב (א) יכסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור לא כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת חייב יכסהו לפניו מקול הכרייה חייב לאחריי מקול הכרייה פטור ונפל לתוכו שור וכליו ונשחברו חמור וכליו ונתקרקעו חייב על הבהמה ופטור על הכלים ונפל לתוכו שור חרש שומרה וקמץ חייב יבן או בת עבד או אמה פטור: גמ' וראשון עד איתת מיפטר אמר רב בכדי שידע ושמואל אמר בכדי שזידיעוהו ורבי יוחנן אמר [א] בכדי שזידיעוהו וישכור פועלים ויכרות ארזים ויכנסו: כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור: כיון דכסהו כראוי היכי נפל אמר ר' יצחק בר בר חנה 'שהתליע מתוכו איבעיא להו כסהו כסוי שיכול לעמוד לפני שוורים ואין יכול לעמוד בפני גמלים ואתו גמלים וארעהו ואתו שוורים ונפלי ביה מאי אמרי היכי דמי אי דשכיחו גמלים פושע הוא ואי דלא שכיחו גמלים אנוס הוא לא צריכא דאתו לפרקים מי אמרינן כיון דאתיין לפרקים פושע הוא דאיבעי ליה אסוקי אדעתיה או דלמא כיון דהשתא מיהת ליכא אנוס הוא ת"ש כסהו כראוי ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור ה"ד אילימא כראוי לשוורים וכראוי לגמלים היכי נפול אלא לאו כראוי לשוורים ולא

אחריי וה"ה השני שנתנין לו שיעור זה אלא דלא צענין שזידיעוהו שכבר ידע ושמואל סבר דלמדי יש לו להושיע שם שומרים שלא יפול שום דבר צבור: ואיתו שוורים ונפלו ביה. פ"ה דאי נפלו צו גמלים לא מיבעיא לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא וכן משמע השלשן ויש ליתן טעם דכבר דאפילו לא שכיחי גמלים כלל יש לחוש שמה יבא גמלים ויפלו אצל אין לחוש שיערו גמלים ויפלו אחרי כן שוורים

תא
זא ורלחו פטור עד שזידיעוהו ולשון ראשון כשר: ויכרות ארזים בו. אצל לשני שנא ונשתמש צו לא יהינן שיעורא כולי האי דהוה ליה לחזונו שומרים עלייה: וארעהו. קלקלה ונעשה רעועה: ואו שוורים ונפלו ציה גמלים לא מנעמו לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא: אי שכיחי גמלים פושע הוא: אי שכיחי גמלים פושע הוא. אף לגבי שוורים דאית ליה לאסוקי אדעתיה דגמלים מרעי ליה: ולא

צן או צה. כלומר אע"ג דקטונים הן וליכא למימר איבעי להו עיוני ומחיל אפי"ה פטור מגזירת הכתוב" שור ולא אדם חמור ולא כלים [א]: גמ' וראשון עד איתת מיפטר. היכא דבא השני ונשתמש צו ולא כסהו עד איתת רמיא כולה חיוצא אשני וראשון פטור: בכדי שידע. שיבא גם הראשון אחרי כן ורלחו מנגולה הואיל ושניהן יודעין שהוא מנגולה רמיא חיוצא אחריו: ושמואל אמר בכדי שזידיעוהו. אע"פ שלא צא ורלחו חייב בחלקו ולא רמיא כולה אשני דהא לא גילהו דנחייביה משום פומה לשון מורי. לשון אחר עד כדי שזידיעוהו אפי' צא ורלחו פטור עד שזידיעוהו ולשון ראשון כשר: ויכרות ארזים בו. אצל לשני שנא ונשתמש צו לא יהינן שיעורא כולי האי דהוה ליה לחזונו שומרים עלייה: וארעהו. קלקלה ונעשה רעועה: ואו שוורים ונפלו ציה גמלים לא מנעמו לן דחייב דהא לגבי גמלים פושע הוא: אי שכיחי גמלים פושע הוא: אי שכיחי גמלים פושע הוא. אף לגבי שוורים דאית ליה לאסוקי אדעתיה דגמלים מרעי ליה: ולא